

STP-handbok

Framtagen för Neurologi, Psykiatri, Habilitering (NPH)
Område 1, Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus

Innehåll

Förord	3
1. Specialistutbildningen och dess olika moment	4
2. Kompetensutveckling för psykologer - struktur och lärandemål	6
3. Specialisttjänstgörande psykolog (STP)	9
4. Personlig studieplan för STP-psykolog	9
5. STP-studierektor	10
6. Specialistmentor	10
Bilaga 1. Så här går du till väga för att påbörja din specialistutbildning	11
Bilaga 2. Kartläggning av kompetens utifrån lärandemål	13
Bilaga 3. STP - Vem gör vad?	14
Bilaga 4. Uppdrag specialistpsykolog	16

Förord

STP - Handboken är framtagen på uppdrag av NPH verksamhetsledning Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus 2017 och har uppdaterats 2019 och 2020.

Syftet med denna STP-handbok är att ge vägledning för psykologers specialisering (STP). Verksamhetens specialistutbildning följer Sveriges Psykologförbunds specialistordning (<http://www.psykologforbundet.se/Specialistutbildning/>).

Kunskapsutvecklingen inom psykiatri är snabb. Kontinuerlig kompetensutveckling är en förutsättning för god vård. För att underlätta processen kring psykologers kompetensutveckling har verksamheten tagit fram denna struktur i syfte att leda och styra psykologers kompetensutveckling så att den utgår från verksamhetens behov. Utifrån lärandemål upprättas personlig studieplan för STP.

På PTP-nivå finns Socialstyrelsens föreskrifter om praktisk tjänstgöring för psykologer (SOSFS 2008:34) som är styrande och nationell PTP-handbok som är vägledande. På specialistnivå finns inte motsvarande föreskrifter.

Målgruppen för handboken är psykologer som önskar specialisera sig eller har påbörjat sin specialisering samt andra intresserade. Handboken utgör också ett stöd till enhetschefer och specialistmentorer. I STP-handboken beskrivs bakgrund till specialistordning och hur du går till väga för att specialisera dig inom vår klinik. I STP-handbokens bilagor finns stöddokument som praktiskt kommer underlätta specialiseringsprocessen för dig och din chef:

- 1) Så här går du till väga för att påbörja din specialistutbildning
- 2) Kartläggning av kompetens utifrån lärandemål
- 3) STP – vem gör vad

1. Specialistutbildningen för psykologer och dess olika moment enligt Sveriges Psykologförbund.

Specialistutbildningen för psykologer är framtagen av Sveriges Psykologförbund. Specialistutbildningen bygger på specialistordning som reglerar specialistområden och kompetensnivåer inom psykologprofessionen. Specialistutbildningens uppgift är enligt psykologförbundet att omsätta specialistordningen i en verksamhetsanknuten utbildning av hög internationell klass, som tillgodoser samhällets behov av specialistpsykologer.

Specialistutbildningens tio specialiteter:

- Arbets- och organisationspsykologi
- Pedagogisk psykologi
- [Psykologisk behandling/Psykoterapi](#)
- [Neuropsykologi](#)
- Klinisk vuxenpsykologi
- [Klinisk barn- och ungdomspsykologi](#)
- Hälsopsykologi
- Beroendepsykologi
- Funktionshindrens psykologi
- Forensisk psykologi

För att bli specialistpsykolog krävs specialisttjänstgöring under minst fem år inom aktuellt specialistområde, samt genomförd introduktionskurs, specialistkollegium, sex specialistkurser (motsvarande 7,5hp per kurs) samt skriftligt specialistarbete (SSA).

Nedan finns en sammanfattande kort beskrivning av specialistutbildningens olika utbildningsmomenten.

Personlig studieplan

Upprättas i samband med att specialiseringen påbörjas, enligt Sveriges Psykologförbundets mall, i samarbete med specialistmentor och chef.

Introduktionskurs

Introduktionskursen är obligatorisk och inleder specialistutbildningen. Den är gemensam för samtliga områden och ska lägga grunden för fortsatt fördjupning och tillämpning i specialistkollegium. Syftet med kursen är att arbeta med och fördjupa professionens gemensamma förutsättningar i form av professionella och juridiska ramar och etiska förhållningssätt, samt att fördjupa psykologens professionella förhållningssätt mot utvecklingen till specialist. Introduktionsutbildningen ges i VGR:s regi av [Utbildningsenheten för psykologer](#), start varje vårtermin.

Specialistkollegium

Specialistkollegiet bygger vidare på introduktionskursen och syftar till en fördjupad förståelse och beredskap för vad ett professionellt förhållningssätt innebär i förhållande till specialistrollen (att leda, utveckla och handleda/utbilda inom det egna kunskapsområdet). Specialistkollegium ges i VGR:s regi av [Utbildningsenheten för psykologer](#).

Specialistkurser

Specialistutbildningen består av sex specialistkurser. Dessa kurser kan vara av två slag: Fördjupningskurser förmedlar innehåll som utgör del av den kunskapsmassa som definierar en specialitet. Fördjupningskurser är inriktningsspecifika. Undantaget är specialiteter som överlappar varandra, då en kurs kan utgöra fördjupning för mer än en inriktning.

En breddkurs har relevans för en eller flera specialiteter, men utgör inte som breddkurs del av den kunskapsmassa som definierar en specialitet. En kurs kan både förmedla inriktningsspecifik kunskap och vara fördjupningskurs för en inriktning och samtidigt utgöra breddkurs för en eller flera andra specialiteter.

För att en specialistutbildning skall uppfylla kraven får den innehålla maximalt två breddkurser.

Skriftligt specialistarbete

Arbetet syftar till att utveckla teoretisk och praktisk vetenskaplig kompetens hos STP-psykologen.

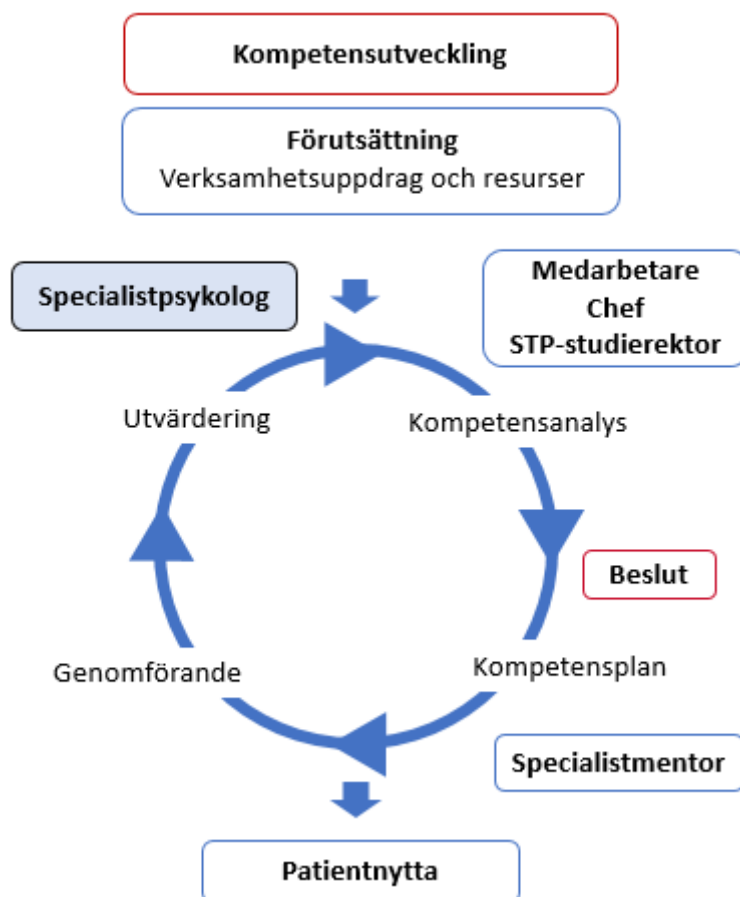
Psykologarbete inom aktuell specialitet

Tjänstgöring som psykolog under minst fem år inom aktuellt specialistområde. Din specialisering kommer att innehålla randning inom andra enheter inom NPH.

2. Kompetensutveckling för psykologer - struktur och lärandemål

Kompetensutveckling sker i flera olika situationer dels genom lärande i patientmöten, genom teamarbete, genom kollegialt utbyte, genom att få och ge handledning, genom att gå kurser eller längre utbildningar t. ex specialistutbildning.

Du som är psykolog inom NPH ska känna dig trygg i din yrkesutveckling. Tillsammans med din chef, under dina utvecklingssamtal, tar ni fram en individuell kompetensutvecklings-plan utifrån verksamhetens och dina behov. Innan beslut om eventuell specialistutbildning fattas träffas medarbetare, chef och STP-studierektor för ett informationsmöte där ni tillsammans gör en kompetensanalys, se bilaga 2.

Om din chef beviljar specialistutbildning får du stöd av din chef, STP-studierektor och din specialistmentor under din specialisering.

Kunskapsområden för STP

Kunskapsområden för Specialisttjänstgöring för psykologer (STP) ger kliniken möjlighet att säkerställa att specialistpsykologen får den kunskap och kliniska erfarenhet som krävs för specialistpsykiatriens uppdrag.

Psykologen har i sin femåriga universitetsutbildning god kunskap i utvecklingspsykologi, psykopatologi, psykologisk utredning och behandling. Denna kunskap byggs på med klinisk erfarenhet samt vid behov med lokala och regionala utbildningar.

När du som psykolog har behov av att påbörja specialisering tar du upp detta med din närmaste chef. Om ni kommer fram till att detta är nästa steg i din yrkesutveckling tilldelas du en specialistmentor som finns som ett stöd till dig som STP-psykolog och din chef under din specialisering. Specialiseringen inleds med att personlig studieplan, enligt Psykologförbundets mall, upprättas utifrån klinikkens kunskapsområden och dina behov/önskemål. Tillsammans med din specialistmentor och chef väljer du specialitet. Psykologer verksamma inom barn- och ungdomspsykiatri specialiserar sig främst inom [Klinisk barn- och ungdomspsykologi](#) eller [Neuropsykologi](#) eller [Psykologisk behandling/Psykoterapi](#).

Din specialistutbildning skall leda till att du har kunskap och klinisk erfarenhet enligt nedan beskrivna lärandemål. När du planerar dina studier tillsammans med din specialistmentor tar ni hjälp av klinikkens lärandemål. Nedan finns en bild över lärandemål och metod för lärande (specialistutbildningens olika moment). En specialkurs kan omfatta ett flertal lärandemål.

PTP	Leg psykolog	Metod för lärande	Kunskapsområden	Specialistpsykolog
		Introduktionsutbildning	A1. Professionskunskap, etik och juridik	
		Specialistkollegium	A2.Handledning & konsultation	
			A3. Ledarskap	
		6 specialistkurser	B1. Barn- och ungdomspsykologi	
			B2. Psykologisk bedömning	
B3. Psykologisk utredning				
B4. Psykologisk behandling				
Skriftligt specialistarbete	C. Vetenskapsmetodik			

Kunskapsområden för psykologer verksamma inom Barn och ungdomspsykiatri vid Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus.

Om du arbetar som psykolog inom någon av NPH övriga verksamheter hjälper din specialistmentor dig att anpassa din studieplan så att den stämmer överens med specialistinriktning.

Fördjupade kunskaper, förståelse och färdigheter inom följande områden:

A. Professionskunskap

1. Professionella och juridiska ramar, etiskt förhållningsätt.
- 2.Handledning och konsultation avseende specialistpsykologisk kunskap
3. Ledarskap inom specialistområdet.

B. Specialistområde: [Klinisk barn- och ungdomspsykiatri](#)

Kunskapsområdena möjliggör också specialisering inom [Neuropsykologi](#) eller [Psykologisk behandling/Psykoterapi](#).

1. Barn- och ungdomspsykiatri: Normalutveckling avseende kognition, sociala funktioner, emotionsutveckling och identitet.
2. Psykologisk bedömning inom barn-och ungdomspsykiatri: Bedömning och diagnostik. Differentialdiagnostik. Suicidologi, Familjeperspektiv. Barn som far illa. Missbruk.
3. Psykologisk utredning av barnpsykiatriska- och utvecklingsrelaterade tillstånd.
4. Psykologisk behandling av barnpsykiatriska- och utvecklingsrelaterade tillstånd.

C. Vetenskapsmetodik

1. Skriftligt specialarbete (SSA) utifrån verksamhetens behov.

3. Specialisttjänstgörande psykolog (STP)

STP fullgörs i allmänhet under 5 års heltidstjänstgöring. Under utbildningen arbetar du kliniskt som psykolog på din enhet. Innehållet i dina arbetsuppgifter bör vara nära kopplat till studieplanen/specialistkurser. Din specialisering kan komma att innehålla sidotjänstgöring/ "randning" inom andra enheter inom NPH. Verksamheten ansvarar för att förutsättningar i form av tid och resurser bereds så att du som STP-psykolog kan uppfylla målbeskrivning inom tidsramen. Kliniken bekostar specialistutbildningen, d v s, introduktionskurs, specialistkollegium, samt sex specialistkurser (motsvarande 7,5 hp per kurs) samt eventuella resekostnader. Det är din enhetschef som beviljar/avslår utbildningsmoment/resor efter samråd med din specialistmentor. Specialistutbildningen sker inom ramen för arbetstid. Instuderingsstudier kan beviljas i samband med specialkurser (2 timma per motsvarande hp). Under uppehåll i undervisningen förväntas du arbeta enligt ordinarie tjänstgöringsförhållande. Schema för utbildningsmoment förväntas du lämnas till enhetschef vid terminens start. Efter varje specialistkurs förväntas du i samråd med din chef återföra det du lärt dig till verksamheten för ett systematiskt lärande (t. ex genom föreläsning på psykologmöte, enhetsmöte eller liknande).

Utöver specialistkurser skriver du ett skriftligt specialistarbete som dokumenterar en teoretisk och praktisk erfarenhet på specialistnivå och skall utgöra ett kunskapstillskott inom ämnesområdet. Specialistarbetet ska komma NPH till gagn och bidra till kunskapsspridning och/eller förbättringsarbete inom området. Det vetenskapliga arbetet kräver en betydande insats och innebär att du som STP-psykolog under dessa studier behöver avsätta tid, motsvarande totalt 10 veckor heltid för att uppnå godtagbart resultat. NPH:s överpsykologer kan konsulteras för rådgivning angående SSA.

4. Personlig studieplan för STP-psykolog

Tillsammans med specialistmentor och chef upprättar du en personlig studieplan (enligt Psykologförbundets mall, utifrån klinikens kunskapsområden). Studieplanen beskriver ordning, inriktning och tempo för obligatoriska och valbara kurser inom området. Om du som STP-psykolog har tidigare genomförda utbildningsmoment som räknas in i specialiseringstjänstgöringen ska dessa dokumenteras med intyg och skrivas in i utbildningsplanen. Studieplanen bör följas upp och utvärderas en gång per år genom avstämning med enhetschef och specialistmentor.

5. STP-studierektor

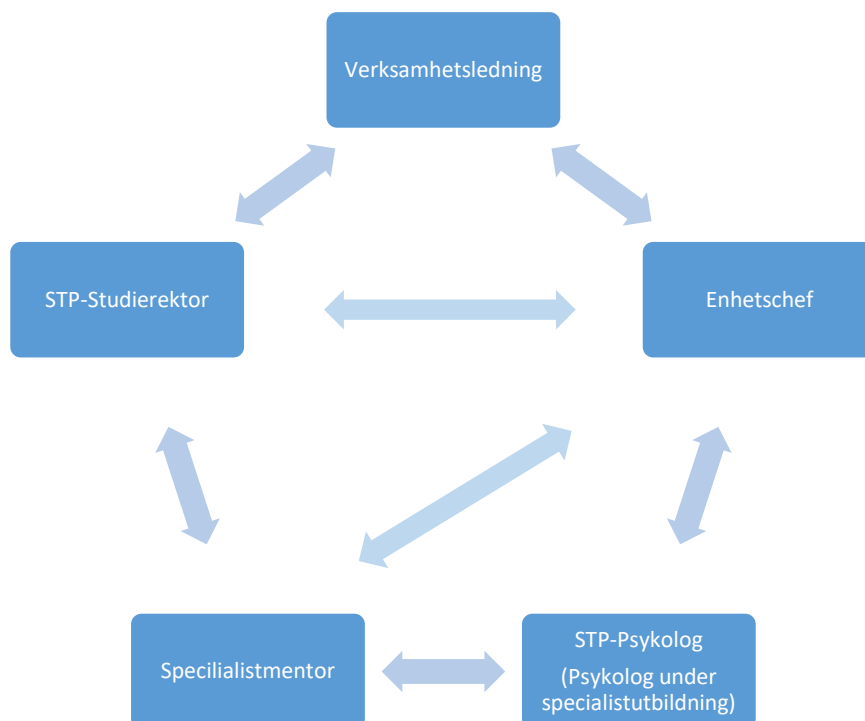
STP-studierektorns uppdrag är att leda och samordna klinikens arbete för psykologers specialisering. STP-studierektorn utgör ett stöd till STP-psykolog, specialistmentorer, chefer och verksamhetsledning.

6. Specialistmentor

STP-studierektor utser klinikens specialistmentorer. Specialistmentorns uppgift är att ha god kunskap om specialistutbildningen och verka för att den enskilde psykologens studieplan följer verksamhetens behov och utgår från befintliga lärandemål. Specialistmentorns chef ansvarar för att möjliggöra att specialistmentorn har utrymme för uppdraget inom ramen för sin arbetstid.

Specialistmentorn är ett stöd till STP-psykolog och STP-psykologens chef och är med i framtagande av studieplan samt utvärdering av studieplan.

Specialistmentorns uppdrag är under uppbyggnad, i framtiden kanske även yrkeshandledning kommer ingå i uppdraget.

Vid STP är flera aktörer inblandade. För utförligare beskrivning av arbetsuppgifter, ansvarsområden och befogenheter, se bilaga 4.

Bilaga 1. Så här går du till väga för att påbörja din specialistutbildning

1. Är du som psykolog intresserad av att påbörja specialistutbildning tala med din närmaste chef.
2. Din närmaste chef bjuder in till informationsmöte tillsammans med STP-studierektor. Ni gör tillsammans en kompetensanalys (bilaga 2), som utgör underlag för planering av din kompetensutveckling.
3. Närmaste chef beslutar därefter om specialistutbildning beviljas. Beviljas du specialistutbildning tilldelas du en specialistmentor av STP-studierektor.
4. Fyll i och skicka in ansökningsblanketten till specialistutbildningen och aktuellt tjänstgöringsintyg (samt en kopia av din psykologlegitimation om du inte är medlem i Psykologförbundet) till Sveriges Psykologförbund, Specialistkansliet, Box 3287 103 65 Stockholm
5. Invänta mail med antagningsbekräftelse från Specialistkansliet samt faktura per post med granskningsavgift för din ansökan. Ge fakturan till din chef.
6. Utforma din studieplan utifrån klinikkens lärandemål i samråd med specialistmentor och din chef. STP-studierektor finns som stöd till chef och specialistmentor.
7. Anmäl dig till introduktionskurs och specialistkollegium via [Utbildningsenheten för psykologer](#)
8. Skicka in studieplanen: Sveriges Psykologförbund, Specialistkansliet, Box 3287 103 65 Stockholm
9. Invänta återkoppling från central studierektor (anställd av psykologförbundet).
10. När respektive utbildningsmoment är genomfört meddela närmsta chef och skicka till Psykologförbundet:
  - Introduktionskurs
  - Specialistkollegium: skicka in vidimerad kopia av examinationsintyget
  - Sex specialistkurser: skicka in vidimerad kopia av examinationsintyg så snart en kurs är examinerad
  - Specialistarbetet: Skicka arbetet enligt de formella direktiven, samt blanketten för specialistarbetet till specialist@psykologforbundet.se
11. När respektive utbildningsmoment är granskat av Specialistkansliet skickas en individuell återkopplingsmall med information om godkända moment.

12. Då du fått återkoppling av Specialistkansliet att samtliga utbildningsmoment blivit godkända, ansöker du om specialistbehörighet. (tjänstgöringsintyget ska tydligt visa att du varit verksam inom inriktningen i minst 5 år heltid eller motsvarande)
13. Så snart Specialistkansliet handlagt din behörighetsansökan och säkerställt att arbetserfarenheten inom utbildningen uppfyller kraven, skickas ett specialistdiplom till dig per post. Därefter skickas en faktura för granskningen och diplommet till dig. Du står själv för kostnaden.
14. Informera din chef när du är behörig specialist.
15. Din närmaste chef kommer att bjuda in till ett samtal om på vilket sätt din kompetens skall tas tillvara för att nå verksamhetens mål, utifrån klinikens uppdragsbeskrivning för specialistpsykologer (se bilaga 4).

Bilaga 2. Kompetensanalys – underlag för ansökan om att påbörja specialistutbildning inom NPH.

Namn:

Datum:

Leg psykolog	STP	Kunskapsområde
Leg psykolog (år):	Specialistutbildningen inriktning: Antagen till specialistutbildning (år): Introduktionsutbildning: ja/nej Specialistkollegium: ja/nej/pågående	Professionskunskap Etik och juridik Handledning Ledarskap
Klinisk erfarenhet/ kurser/utbildningar:	Specialistkurs(er):	Barn- och ungdomspsykiatri Bedömning Psykologisk utredning Psykologisk behandling
	Specialistarbete: ja/nej/pågående	Vetenskapsmetodik

Kurs/utbildning = lokal och regional utbildning, som svarar mot respektive lärandemål men inte motsvarar specialistnivåns krav på omfattning eller fördjupning. Detta kan t. ex vara WISC-kurs, ADOS-kurs, DBT-utbildning, DEP-lyftet o.s.v.

Specialistkurser = Kurser godkända av psykologförbundet såsom varande på specialistnivå i omfattning och fördjupning

Bilaga 3. STP - Vem gör vad?

Vid STP är flera aktörer inblandade. Nedan finns en beskrivning av arbetsuppgifter, ansvarsområden och befogenheter för olika aktörer som är inblandade i psykologers STP.

STP-psykolog		
Arbetsuppgifter	Ansvar för:	Befogenhet
<ul style="list-style-type: none"> • Kliniskt arbete • Aktivt arbeta med sin professionella utveckling genom reflektion och självvärdering • Specialistutbildning 	<ul style="list-style-type: none"> • Sitt kliniska arbete som psykolog • Sin kompetensutveckling • Sin roll som medarbetare 	

Specialistmentor		
Krav: Specialist eller motsvarande erfarenhet som legitimerad psykolog. Utses av verksamhetschef.		
Arbetsuppgifter	Ansvar för:	Befogenhet
<ul style="list-style-type: none"> • Upprätta studieplan tillsammans med PTP-psykolog och chef • Följa och stötta STP-psykologens personliga och professionsutveckling • Samråda med chef och utbildningsledare för psykologer vid behov 	<ul style="list-style-type: none"> • Sitt kliniska arbete som psykolog och sina uppgifter som specialistmentor 	<ul style="list-style-type: none"> • Stödja STP-psykologen i dess kompetensutveckling. • I samråd med chef bedöma utbildningsbehov

STP-Studierektor		
Arbetsuppgifter	Ansvar för:	Befogenhet
<ul style="list-style-type: none"> • Leda och samordna klinikens arbete för psykologers specialisering. • Medverka i regionala och nationella nätverk som arbetar med kompetensutveckling 	<ul style="list-style-type: none"> • Den organisatoriska delen av STP. • Stöd till STP-psykolog, specialistmentorer och chef 	<ul style="list-style-type: none"> • I samråd med verksamhetschef och chefsöverläkare utse specialistmentorer samt verksamhetsnära studierektor PTP.

Enhetschef		
Chef för STP-psykolog		
Arbetsuppgifter	Ansvar för:	Befogenhet
<ul style="list-style-type: none"> • Medarbetarsamtal • Upprätta studieplan tillsammans med STP-psykolog och specialistmentor 	<ul style="list-style-type: none"> • STP-psykologens möjlighet att inom ramen för ordinarie tjänstgöring fullfölja STP-studier 	<ul style="list-style-type: none"> • Bevilja specialistutbildning (STP). • I samråd med specialistmentor bedöma utbildningsbehov och bevilja/avslå kurser

Verksamhetschef		
Arbetsuppgifter	Ansvar för:	Befogenhet
<ul style="list-style-type: none"> • Skapa förutsättningar för kompetensutveckling	<ul style="list-style-type: none"> • Arbetsvillkor, arbetsmiljö • En god kompetensutvecklingsmiljö	<ul style="list-style-type: none"> • Besluta om klinikkens kompetensutvecklingspolicy

Psykologförbundet		
Arbetsuppgifter	Ansvar för	Befogenhet
<ul style="list-style-type: none"> • Utfärda riktlinjer för specialistordningen. Ta emot ansökningar. Ackreditera specialistkurser o.s.v.	<ul style="list-style-type: none"> • Utfärda riktlinjer och kontrollera att dessa efterlevs.	<ul style="list-style-type: none"> • Utfärda specialistbehörighet

Bilaga 4. Uppdragsbeskrivning Specialistpsykolog

Uppdragsbeskrivning för *namn personnummer*, legitimerad psykolog med specialistbehörighet inom *Klinisk barn- och ungdomspsykiatri*.

Placering

Enhetens namn. Enhetschef ansvarar för hela tjänstgöringen.

Omfattning

100 % tjänstgöring.

Arbetsinnehåll

Huvudsakligt fokus för specialistpsykologen är patientnära arbete. Specialistpsykologen har ett utökat ansvar gällande:

- Klinisk specialist på enheten
- Arbete med mer komplexa bedömningar, utredningar, behandlingar
- Handledning, konsultation till juniora kollegor, mentorskap för STP-psykologer
- Aktiv medverkan i enhetens kliniska utvärderings- och utvecklingsarbete
- Övergripande ansvar för enhetens VFU och PTP-psykologer
- Aktivt deltagande i fördjupande utbildningar, nätverk och kongresser
- Gradvis ökande ansvar för kliniska och/eller metodutvecklingsområden

Specialistpsykologen kan också få klinikövergripande ansvar gällande:

- Finnas tillgänglig som konsult/handledare/utbildare för övriga enheter inom kliniken
- Utifrån sitt kompetensområde vid behov bistå övriga verksamheter i kliniskt arbete
- Bevaka forskning och utveckling inom området, aktivt sprida denna kunskap lokalt och regionalt genom utvecklingsarbete, föreläsningar och utbildningar
- Aktivt deltagande i fördjupande utbildningar, nätverk och kongresser som rör uppdragsområdet

Arbetsinnehållets fördelning inom arbetstiden växlar över tid. Arbetsuppgifterna kan initieras av specialistpsykologen själv och godkännas av enhetschef eller ges som uppdrag av enhetschef. Klinikövergripande ansvar ges av enhetschef efter diskussion i ledningsgruppen. Uppföljning sker vid utvecklingssamtal med ansvarig chef.

Ort och datum:

.....

Enhetschef

.....

Specialistpsykolog